

Studiedag “Samenwerken met sociale economie en werkplekieren: nieuwe wegen voor het facilitair beheer in scholen”

Inleiding

Toespraak Natalie Verstraete

Afdelingshoofd Horizontaal Beleid, DOV

Brussel, Herman Teirlinckgebouw, 6 maart 2020

Dames en heren, een hele goeiemorgen en van harte welkom op deze studiedag.

Ik ben Natalie Verstraete, afdelingshoofd op het Departement Onderwijs en Vorming en ik heb de eer en het genoegen om de dag te openen.

Eerst en vooral wil ik jullie hartelijk danken voor jullie deelname. Het doet mij plezier om zo'n grote en vooral diverse groep te mogen verwelkomen rond een thema waarover men het zelden heeft in het onderwijsdebat, maar dat voor veel scholen toch een dagelijks zorgenkind is.

We zouden prozaïsch kunnen doen over onderhoud, schoolmaaltijden, toezicht, poetsen, klasinrichting, binnenmilieu, afvalbeheer, groenbeheer,... . Op zich maken ze het onderwijs niet, maar probeer maar eens onderwijs te maken zonder. Daarom verdient ook het facilitair beheer op school de nodige aandacht van het onderwijsbeleid.

Ruim een week geleden publiceerde een Vlaamse krant een artikel over werkdruk bij schooldirecties. Een ex-directeur getuigde: *“Zelfs de stand van de mazouttank moest ik checken. Je bent álles tegelijk.”* Inderdaad, schooldirecties houden zich ook bezig met verwarmingsinstallaties en nog veel meer dan dat. Uit de schoolgebouwenmonitor (2013) bleek dat 74% van de schooldirecties, naast de algemene leiding van de school, ook het facilitair beheer en de opvolging van bouwwerken op zich neemt.

Onderzoek van het HIVA uit 2015 heeft aangetoond dat facilitair beheer, en in het bijzonder het onderhoud van de gebouwen, een zeer grote hap uit de werkmiddelen van een school neemt. Het grootste deel van de werkmiddelen -soms tot 50%- wordt besteed aan 'recurrente kosten' als energie, water, poetsen, groenonderhoud, internet, verzekeringen, etc. Het merendeel van de scholen gebruikt zijn werkmiddelen ook om onderhouds- en bouwwerken te betalen, niet zelden aangevuld met inkomsten uit de spreekwoordelijke barbecues, schoolfeesten of het buitenschools verhuren van lokalen. Ook het vrijwilligerswerk van de ouders mogen we niet vergeten: hoeveel mama's en papa's in deze zaal zijn al in het weekend aan de slag geweest om klassen te schilderen of de schooltuin te onderhouden?

Dat gebouwen steeds complexer worden, ook in gebruik en beheer, maakt de zaken er niet gemakkelijker op. Beleidsevaluatief onderzoek leert ons dat onderwijsinstellingen niet altijd de nodige expertise in huis hebben om hun facilitair beheer duurzaam en professioneel aan te pakken.

Veerle de Smedt, lector Facility management van hogeschool Odisee, legt zo meteen uit wat daar allemaal mee wordt bedoeld.

De Vlaamse regering heeft de voorbij legislaturen nochtans aanzienlijk geïnvesteerd in nieuwe scholen, onder meer via de DBFM-formule waarbij onderhoud voor een periode van 30 jaar is gegarandeerd. Ook deze legislatuur investeert Vlaanderen een half miljard euro extra in schoolinfrastructuur, wat een totale investering van 3 miljard euro betekent. Nochtans bestaat veruit het grootste deel van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen uit gebouwen die vaak al langer meegaan. Ook deze vragen om een goed facilitair beheer.

Als overheid nemen we daarbij meer en meer een 'participerende' houding aan. Met een participerende overheid bedoelen we dat we denken vanuit partnerschappen met scholen, burgers, bedrijven, non-profit, overheid en kennisinstellingen, gedreven door innovatie. Het is de bedoeling het facilitair beheer van schoolgebouwen te verbeteren door nieuwe wegen in te slaan, met de hulp van verschillende partijen.

Daarnaast zetten we ook in op duurzaamheid in de brede zin. In het najaar van 2015 en het voorjaar van 2016 verschenen twee teksten die de Vlaamse blik op de toekomst richtten: de VN-resolutie 'Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development' en 'Visie 2050 – Een langetermijnstrategie voor Vlaanderen'. Ook voor het facilitair beheer in scholen kunnen de 17 duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen of Sustainable Development Goals (SDG's) de leidraad vormen.

De SDG's vormen natuurlijk een breed en omvattend kader. Toch worden ook in het Vlaamse onderwijs belangrijke stappen vooruit gezet. Burgerschaps- en duurzaamheidscompetenties zijn onderdeel van de nieuwe, bindende eindtermen voor het secundair onderwijs. Voor Educatie voor Duurzame Ontwikkeling werken we samen met het beleidsdomein Omgeving, MOS en ECOcampus zijn daarbij gekende programma's. Voor gezondheid op school werken we samen met Welzijn. Ten slotte mogen we de klimaatinspanningen in de scholenbouw niet vergeten, meer bepaald rond energiezuinig bouwen en duurzame energieopwekking.

Door samen te werken met het werkplekleren en sociale economie hopen we een nieuw hoofdstuk toe te voegen aan dit duurzaamheidsverhaal. Zo is er een win-win mogelijk op vlak van een meer inclusieve samenleving als scholen voor hun facilitair beheer beroep doen op de sociale economie of maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Via de win-win kan ook pedagogische meerwaarde gerealiseerd worden. Een mogelijkheid is om leerlingen in het kader van het werkplekleren praktijkervaring te laten opdoen door hen in te schakelen bij onderhoudswerken aan schoolgebouwen. Samenwerking met de duurzame economie, kan ook aanleiding geven tot educatieve projecten op de school, bijvoorbeeld rond afvalbeheer, energiegebruik of duurzame voeding.

Vorige legislatuur zetten de departementen Onderwijs en Vorming en Werk en Sociale Economie, al de eerste stappen in de richting van de inschakeling van duurzame economie en werkplekleren in het facilitair beheer op school.

Het departement Onderwijs en Vorming heeft een praktische gids laten maken hoe relevante studierichtingen in het technisch en beroepsgeoriënteerd onderwijs renovatie- en onderhoudswerken in schoolgebouwen kunnen uitvoeren. De auteurs van de gids, Johan Ravijts en Ellen Goussaert van Ingenio, vertellen jullie straks hoe jullie dergelijke samenwerking tussen scholen best aanpakken.

Daarna is het de beurt aan Bérénice Bianco, projectadviseur sociale economie bij het Departement Werk en Sociale Economie. Bérénice zal ons wegwijs maken in de verschillende stelsels en

ondersteuningsmaatregelen, waarmee scholen en initiatieven binnen de sociale economie samen mee aan de slag kunnen. Ik wil het Departement WSE bij deze ook hartelijk danken om de gids *“Aankopen met sociale impact”* gratis aan te bieden op deze studiedag.

Vanzelfsprekend is het niet allemaal theorie. Na de pauze komen Peter Leyman, Jan van de Putte, Loes Ory, Raimond De Valk, Karl Van Marke en Kirsten Dewaelheyne jullie uitleggen hoe ze nu al, elk op hun eigen manier, vorm geven aan samenwerking tussen scholen, sociale economie en werkplekieren. We willen het ook hebben over de facilitaire uitdagingen bij de bouw van grootschalige, buurtgerichte onderwijscomplexen. Daarom hebben we An Keppens van Artevelde Hogeschool uitgenodigd die zal getuigen over hun ESF-project ‘Buurt in de campus, campus in de buurt’.

Duurzaamheid op school is een werk van lange adem. Verwacht op deze studiedag ook geen pasklare recepten. Dit is een begin en scholen zitten nog met veel vragen, niet in het minst over de financiële kant van de zaak. Uiteindelijk zal een samenwerking maar succesvol zijn als scholen er ook zelf voordeel bij hebben: voordelen als “goed werk leveren”, “flexibele dienstverlening”, “werk uit handen nemen” en “een haalbare kost”. En ja, ook meer ‘verheven’ doelen: “leerkansen geven aan hen die het hard nodig hebben”, en “zorg dragen voor anderen en de planeet”. Een school is niet alleen een plaats waar wordt geleerd, het is ook een *leergemeenschap* en zo men wil, een stukje “betere wereld”. Ik dank u en wens u nog een fijne en inspirerende studiedag toe.